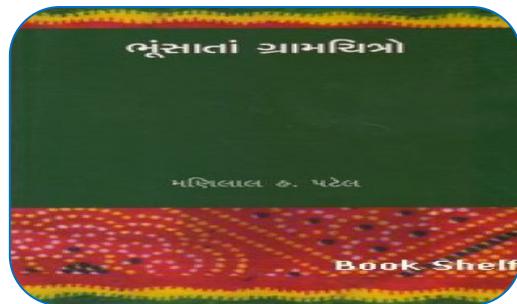

'भूसाता ग्रामचित्रो' : भूसाय नहीं ऐवा ग्रामचित्रो

प्रा. महेन्द्र के. नाइ

**भवन्स श्री आइ. ऐल. पंडया आर्ट्स –
श्रीमती जशोदाबेन शाह कोमर्स कोलेज, डाकोर.**

प्रस्तावना :

कवि, वार्ताकार, नवलकथाकार, निबंधसर्जक मणिलाल ह. पटेल 'भूसाता ग्रामचित्रो' निबंधसंग्रहने 'ऐकवीसमी सदीमां वांचवानुं पुस्तक' तरीके ओळखावे छे. अमनुं आ विधान सर्जन संदर्भ करता, ग्रामजीवननी निसबतने व्यक्त करे छे. अमनुं आ विधान सर्जन संदर्भ करता, ग्रामजीवननी निसबतने व्यक्त करे छे. आ पुस्तकमां अमणे भूतकाळ बनी गयेली ऐक अवनवी ग्रामसंस्कृतिनी संस्मरणकथानो आलेख दोर्यो छे गुजरातनां लोकजीवननी धबकती चेतना समा गामडानुं जीवन, परिवेष, ग्रामसृष्टि अने तेनी साथे अभिन्नपणे जोडायेली कृषिसृष्टिनां षट्क्षित्रो मळे छे. कोइने अहीं पेटलीकरना ग्रामचित्रो के जयंत पाठकना 'वनांचल'नुं स्मरण पण थाय, मणिलाल ह. पटेलनां 'भूसाता ग्रामचित्रो' नवी आंख बतावे छे. अहीं व्यक्तिचित्रो आछां अने ओछां छे स्थळविषयक चित्रो वधु मळे छे.

पंचमहालनां छेवाडाना नानकडा वतनगामनुं जनपद आ निबंधोनी भोय छे लेखक गामडामां जन्मेला—जीवतरनां जाणतल खेडूतपुत्र छे. बाळपणथी ज कृषिपरिवेष अने ग्रामजीवन अमना लोहीमां धबके छे. वतनथी विच्छेद पामी नगरजीवननी जटाजाळमां गूँथायेला आ खेडूतपुत्रनी संवेदना पोताना मलकमां, घर, खेतर, पादर, सीम, वृक्षो, पंखीओ, ऋतुओ तरफ खेंचाती रहे छे. ऐषव अने किषोरावस्थामां संवेदेला ग्रामपरिवेषना बहुरंगी प्रकृतिरूपो हवे खूब सांभरे छे. अे रीते ग्राम संस्कृतिने अहीं मोकळु मेदान मल्यु छे. ऐषवनुं आ भातीगळ विश्व हवे लोप पामी रहयुं छे, त्यारे निबंधकारनुं मन अतीतने पुनः संवेदवानो तलसाट अनुभवे छे, तेमाथी आ ग्रामचित्रो आपणने प्राप्त थाय छे. निबंधकार प्रस्तावनामां लखे छे : "हुं तूटतां गामडाने अने भूसाता असल ग्रामीचत्रोने बहु सभानपणे वर्षेथी जीवतो अनुभवतो रहयो छुं. साचुं कहुं तो अे ज मारी पीडा छे, ने अे पीडा ठरीने संवेदनानुं रूप पामी त्यारे आ चित्रो लखतां जवानुं बन्यु छे." निबंधकार अहीं ग्रामजीवन तथा जनपदनां ताणावाणामां तणाइ नथी गया, बलके सभान छे, तेथी ग्रामजीवननी वास्तविकतानो वान पण जोवा मळे छे. 'भूसाता ग्रामचित्रो'मां अे रीत सर्जकनो वतनराग—वतनझुरापो बळकट रीते व्यक्त थयो छे. निबंधकार गाम १६७० पछी छोडे छे, त्यारे अढी दायका पछी आ झुरापो केम व्यक्त थयो हषे ?! निबंधकार तेना प्रत्युत्तर रूपे दीकरीना आंतरज्ञातीय लगन अने परिणामरूप समाज तरफथी मळेला नातवटाने आगळ धरे छे. झातिना वट—वहेवारने लळने लां...बा समय सुधी गाम जवानुं न थतां लेखकनो वतनप्रेम उत्कट बने छे. ऐक तरफ गाम जवानी हठ अने बीजी तरफ भूसातुं जतुं गाम आ बेनी वच्चे निबंधकार जाणे खूब हिजराया छे. आरंभमां 'गाम जवानी हठ छोडी दे' काव्यमां आ वलवलाट व्यक्त कर्यो छे. जेमां ग्राम संस्कृतिनां प्रत्येकघटकनुं वर्षीकरण पण जोइ षकाय छे. निबंधकार लखे छे : "परंपराओ जेम विलाती—विसराती जाय अम कोण जाणे केम व्हाली लागवा मांडे छे ! अमांय प्रेम के लागणी जेवुं छे. पासे होय ने पामयां होइओ अनी जाणे कषीविसात नथी रहेती ने जे छूटी जाय

છે, વેગળું રહી જાય છે અને માટેનો ઝુરાપો વધતો જ ચાલે છે... જાણ્યાં છતાંય વ્યતીતરાગમાંથી મુક્ત થવાતું નથી. વ્યતીતમાંથી મુક્તિ મેળવવી અટલે પરંપરાઓ તરફ પીઠ ફેરવી દેવી. વ્યતીત તો મારા માટે માંહાલો આધાર છે અતીતને હું અળગો રાખીને જીવી નથી ષકતો." (પૃ. ૩૪) આ એકરાર પણ ગાંમચિત્રોને સમજવાનો-સંવેદવાનો આધાર આપે છે.

'भूंसातां ग्रामचित्रो' निबंधसंग्रहमां कुल त्रीस ग्रामचित्र मળે છે જેમાં તેર રચના સ્થળવિષયક છે; જયારે વૃક્ષ, પતંગિયું વૈષાખ, વરસાદ, પંખી જેવા પ્રકૃતિવિષયક અને મેળો, ફૂલેકું, મામેરું અને સીમંત જેવા પ્રસંગવિષયક; જયારે ભજભાંખલું સમયવિષયક, ઘરનાં માથે મોત જેવું મૃત્યુવિષયક ઓક-ઓક ગ્રામચિત્ર પણ મળે છે. સ્થળવિષયક નિબંધોમાં ગામ, ઘર, પડસાળ, ફળિયું, ચોતરો, પાદર, આરો-ઓવારો, ખલું, નિષાળ, નેલિયું, સીમ-સીમાડો, ષેઢો, ધરુવાસ્તડયું વગેરેને મૂકી ષકાય. આ સ્થળ વિષયક નિબંધોમાં ઝીલી વાતો-વિગતોમાંથી દસ્તાવેજી મૂલ્ય પણ મળી રહે છે.

'गाम' निबंधमां वतन—गामना परिवेष अने प्रकृति विषे घणीवार रंगदर्शी बनी जवानुं निबंधकारने गम्यु छे. गामनां चित्रोमां स्थापत्य—षिल्पनो षोट गामने अहीं खडुं करे छे. निबंधकार पोताना असल गामने मेळववा जाणे करगरे छे. जुओ "बस, मने बीजी कपी वषा जोइती नथी ! हे आथमवा जती वसमी सदी ! मने आपी षके तो मारुं गाम 'हतुं अेवुं असल गाम — पाछुं आपती जा !! — 'बीजुं हुं कांइ न मांगु...' " (पृ. ४) आपणुं घडतर—चण्ठतर करनारुं गाम छोडयुं छूटतुं ज नथी. गाम नानुं होय के मोटुं पण आपणा माटे अेना जेवी उत्तम जगा अन्य कोइ नथी ज नथी. 'घर' निबंधमां घरनी रचना जुओ : "पाटीदारोनां घर मोटां डुंगर जेवडां. घणाने तो वखार जेवां — बधुं भरेलुं ने आडुंअवलुं; खडकेलुं. अे जमानानी माटी—थापी भींतो, छाण—लीपी ओसरी; वळीओ जेडेला मोटा माळा अने उपर नळियां छायां ढाळिया छापरां. बंध कोलावाळी पडसाळो; मोटी चोपाड; विषाळ गुंजार ने पाछळ अेक ढाळियामां ओरडी जेमां पाणी गरम करवानो चूलो ने भेसबळदनां खाणदाण बाफवानां गोरियां. अे पछीन्हावनो पथरो, त्यां पाणीनी घडी अने माटलां.पासे वालोळापडी—गिलोडीना वेला चढावेलां कळीयां ने रींगणकयारो... पछी वाडो; वाडामां खळुं ने पछीनी खूली जगामां धासनां कूंधवा, अे पछी वाडने अडीने कणजी—हरनां झाड. अेनी नीचे करांठांना कठियारा... पछी खोडीबारुं त्यांथी जवाय दांतीअे, सीमे, नदीअे." (पृ. ७) घरनां आ भातीगळ परिवेषने निबंधकार सातत्पूर्ण गीतअे मिड षोटस अने लोना षोटसमां तथा क्यारेक कलोझ—अपमां झडपे छे. नगरसभ्यतानी कृतकता अने वर्तमान जीवननुं बोदापणुं जोइने निबंधकार व्यथित पण छे जुओ : 'वीजळी दीवाओअ अे माळा अने अंधारिया कोलाओने खुल्लाखडु करी दीधा छे. भयरोमांचनी अेक आगवी दुनिया लूंटाइ गइ छे. आ ज घरमां ग्यासतेलना खडियाने अजवाळे भण्यो अने इडरथी रजाआमों घेर आवतो त्यारे पीअेच.डी.नुं वाचनलेखन पण फानसने अजवाळे चालतुं... अे फानस हवे भंडकियाना भंगारमां जती रही हषे ! वीजळी दीवाओअे बधां रहस्योने छीनवी लेवा साथे अमारुं अेक अंगत घर—जीवन हतुं तोय जाणे 'उघाडुं' करी दीधुं अेनुं षल्य भोंकाय छे." (पृ. १२) 'पडसाळ' निबंधमां पडसाळ अेटले ? तेनी वात करतां निबंधकार लखे छे — "पडसाळ अेटले घरनो आगळनो भाग... चोपाडमां प्रवेषतां पहेलां मुख्य बारणाथी नेवां सुधीनो दषबार फूट लांबो ने घरनी पहोळाइ जेटलो विस्तरेलो, कुंभी टेका, चोळखां—पाटडीओ अने पेल्ली औटलीओथी षोभतो खुल्लो घरभाग ते पडसाळ." (पृ. १४) आ पडसाळमां संताकूडी रमाती. परोणाना खाटला रहेता, दिवाळीमां दीवा मूकातां, अनेकानेक प्रसंगोथी पडसाळमां जीवनसंगीत संभळातुं, अे पडसाळआजे अलोप थती जाय छे, अनो रंज निबंधकारने घणो छे. जुओ : "अेपडसाळथी आजे वेगळा पडी गयानो वसवसो छे... धीमे धीमे गामघरो पडसाळो वरगनां थतां जाय छे.... अेक आखी पडसाळ संस्कृति अलोप थइ जवा बेठी छे." (पृ. १८) 'फळियु' निबंधमां षैषवनां वीती गयेला दिवसोनुं सांभरण छे. 'फळियु' नवा—नवा अर्थसंदर्भो साथे अहीं आलेखायुं छे. भर्युभादर्यु फळियुं, घांधुं थतुं फळियुं, काळामेष मेघ जेवुं फळियुं, केसरीयाळा साफा साथे जतुं फळियुं, वेठतुं फळियुं, बेठेलुं फळियुं, रमतुं फळियुं, केसरीयाळा साफा साथे जतुं फळियुं, वेठतुं फळियुं, बेठेलुं

फल्डियुं, रमतुं फल्डियुं, जुवान फल्डियुं, घरडुं फल्डियुं वगेरे अवनवा ताजा भाव कल्पनो द्वारा फल्डियाने अहीं धबकतुं भर्युं छे. अनेक वसमी वेळाओ अने कंकुवरणा दिवसोने मनमंजूषामां साचवनारां फल्डियुं हजु निबंधकारना भीतरने भेदे छे – भाले छे. जुओ : "आ फल्डियुं मारामां हजी जीवे छे अे फल्डियामां जीववा हुं वारे वारे वलखुं छुं, पण हवे कडाणा डेमने लीधे गाम ऊठवा मांडयुं छे. मारुं फल्डियुं ऊठी गयुं छे ने बीजा फल्डिया पण तूटवां मांडयां छे." (पृ. ३०) 'चोतरो' अटले चोरस चणेलो ऊंचो ने लांबो पहोळो ओटलो. जयां घेघूर झाड होय, अनी गोळ फरते ऊंची वडी होय, चोतरा पासे चबूतरो चणेलो होय, अना माथे पंखीओने चण नांखवानी जगा होय अेवो आ चोतरो गामनी केटकेटली घटनाओनो साक्षी बने छे. 'पादर' निबंधमां पादर विषे लखतां निबंधकार कहे छे : "चरोतरमां पादरने भागोळ कहे छे, पण अमारा पंचमहालमां गामना मुख्य प्रवेषने पादर कहे छे. पादरेथी ज गाम परखाइ आवे. पादर अटले गामनो चहेरो—महेरो." (पृ. ३७) 'आरो—ओवारो' बिंधमां संसारणस्त्रनी वातो मळे छे. पुरुषना मरण पछी अनी विधवानुं 'चूडीकर्म ओवारे थतुं. अहीं कपडां धोती वहुवारुओ सासु—ससरा, नणंद जेठाणी—देराणीना वटव्यवहारो, रगडा—झघडानी वातो करती, आरा—ओवारे जतां—आवतां खानगी वातो थती, कूवानो आरो अेथी ज वधारे बोलको जीवतं लागतो, सवार ने सांजरे गरगडीओ खखडावतो, हाथोना कंकण गामनो जीव गणातो. नदी, तळाव के कूवा कांठो अे रीते रसिक स्थळ बनी जतो. अक रीते आ आरा—ओवारा केळवणीनां अभिव्यक्तिनां केन्द्रो बनी रहेता. निबंधकार पण आ आरा—ओवाराने जीव्यां छे. आरा—ओवारानी वेदना व्यक्त करतां लखे छे – "पाणी पुरवठानी आधुनिक योजनाओअे घेर—घेर 'नळ' गोठवीने बिचारी लागती, पण मनमोजी ने मारकणी 'दमयंतीओ'नी दषा बगाडी नाखी छे ! ठामजाक के निंदाकूथली करवा अे हवे क्यां जाय ?" (पृ. ४५) 'खळुं' निबंधमां खेडूतना जीवतरनी वाटसमा खेतरना खळानी स्मृति पण अटली ज ताजी—माजी छे ! खेडूत माटे खळुं अनी खेती अवेरवानुं मुख्य स्थळ, खेतरे पाकेलुं धन—धान्य पहेलां आ घर पछी तेनां खळामां लवाय. खळुं तेथी गामखेडूतनी छाती जेवुं गणाय. आम खळुं अने वाडो घर पछी तेनो मोभो गणातो. 'निषाळ' निबंधमां निषाळ लागणीनो मुदो बनवा साथे गौरवनी वात बने अ अेकवीसमी सदीनो तकाजो छे. तो, 'नेल्हियुं' निबंधमां 'नेल्हियुं अटले नेळ. नेळनो अर्थ थाय छे सांकडी पट्टी—सांकडी नडी.' (पृ. ५६) भूसातां नेल्हियानो नाद निबंधना अंतमां संभळाय छे. जुओ : "गामडे आवनारी बसो आ नेल्हियामांथी आववा मांडी... ने पछी तो जोतजोतामां सडको अमारा नेल्हियाने गळी गइ !" (पृ. ६८) अहीं 'गळी गइ'मां वेदना व्यंजित थइ छे. 'सीम—सीमाडो' निबंधमां सीमनो असीम अनुभव व्यक्त थयो छे. 'षेढो' निबंधमां षेढाना अवनवां रुपो अहीं खूले छे—खीले छे. अहीं कवि मणिलाल ह. पटेल पण भळाय छे. 'ख्वजन तरुवरो'मां वृक्ष साथेनो निबंधकारनो नातो रजू थयो छे. 'पंखीलोक'मां पंखीजगतनो परिचय मळे छे तो, 'फूलेकु' अने 'भळभांळखुं'मां आ संज्ञाओनो परिचय पमाय छे. 'पहेलो वरसाद' निबंधमां तेओ तटस्थ रीते पोताना गामनी स्थितिनुं वर्णन करे छे. 'वन' निबंधमां कवितामां रहेलुं असल गामडुं – वास्तवमां रहयुं नथी, तेना खुलासो मळे छे. लग्न तथा विविध मांगलिक प्रसंगोअे गवातां फटाणां तथा लग्न समये गवातां विविध प्रकारनां लग्नगीतोनी वात 'लग्नगीतो अने फटाणा' निबंधमां करीछे. 'मेळो'मां लेखके पोताने मेळामां ऊभा राखी मेळानां रुढ वर्णने आत्मलक्षीताथी विषिष्ट कर्यु छे. 'घर माथे मोत' अने 'भूतना वारसदारो' जेवा निबंधोमां वहेम, व्यसन अने अंधश्रद्धाना अनिष्ट सामेनो प्रतिभाव सहज संकेतरुपे आवे छे 'घर माथे मोत' निबंधमां निबंधकारे प्रसंग आधारित टूंकीवार्ता जेवी क्षणने आबाद उतारी छे ! मृत्युना ओथारने कारणे भर्याभादर्या घरमां विषादी व्यंजना घरना 'मोभ' द्वारा संकुलता धारे छे. आखी रचना ख्वजननी मृत्युनी घटनाने मानसपट पर खडी करी दे तेवी अश्रुभीनी छे 'भूतना वारसदारो'मां ग्राम परिवेषनी साथे ग्राममानसनी तासीर अने तस्वीर मळे छे. आ निबंधमां कथक तरीके निबंधकार दलपत नामना ग्रामीण पात्रना मुखमां कथा मूकीने नूतन प्रयुक्तिनो प्रयोग कर्यो छे, ज निबंधकारने टीका—टीप्पणीमांथी उगारे छे आम, 'घरना माथे मोत'मां करुण अने 'भूतनां वारसदारो'मां अदभुत पामी षकाय छे.

'भूंसातां ग्रामचित्रो'नां केन्द्रमां जानपदी परिवेष छे. तेथी तेमां आछी-ओछी लकीरो वडे केटलांक लाक्षणिक व्यक्तिचित्रो अहीं ऊपसी रहे छे. दीरीओ विना आयखुं भोगवता भलादादा अने जेलादाद, बेपल्लामां पग राखी जिंदगीनो रणटंकार करता रावजी मास्तर, टी.बी.मां मृत्यु पामेला युवान दलाफुआ, आ ज रोगमां भरखायेला भूलाभाइ, घरना मोमे मोतनो भय भाळतां-वेठतां फोइ अने भूरी भाभी, टाबरियाओने भूतसृष्टिनी वातो कहेता नारायणदादा, बाळविधवा भाणीफोइ, षियाळानी गात्रो थीजावी नांखती ठंडीमां भेंसो भमरवा बेसतो लालो हवार वगेरेनां व्यक्तिचित्रो आलेखवामां निबंधकारनी ग्राममानसनी परख पमाय छे.

'भूंसातां ग्रामचित्रो'मां ग्रामसृष्टिना भिन्न स्थळ विषेषाने Focus करीने दरेक विषे झीणी माहिती भावमां झाबोलीने आपी छे. स्थळ विषेषना वर्णनोमां निबंधकार मिड षोट्स अने लोन्ग षोट्स तो क्यारेक कलोझ षोट जेवी केमेरानी आंख फिल्मी प्रयुक्तिनो सफळ विनियोग करे छे. अन्य निबंधोमां मानवीय संबंधोनी संवेदना जुदा परिमाणमां ऊपसे छे.

ग्रामचित्रोना आलेखनमां चित्रात्मकतानो गुण तो अपेक्षित रहे ज, परंतु जो आ चित्रो वर्णनात्मक लखाणो जेवा हो तो सहजे प्रभावक न बनत. अहींनुं नानुं के मोटुं ठामठेकाणुं भर्युभादर्यु बन्युं छे. तेथी चित्रो जीवंत बन्यां छे. ग्रामपरिवेषनी ऊजली अने काळी बंनेय बाजुओने समभावथी आलेखवानो प्रयास नोंधनीय बने छे आ निबंधसंग्रहनो हर्षोल्लास अनेक ग्रामप्रेमीओअे (लेखको) व्यक्त कर्या छे. 'भूंसातां ग्रामचित्रो' खरेखर भावचित्रो छे. पोताने जे वीसरातुं नथी तेनी खटक षब्दे षब्दे भाषा वाचकोमां जगाडे छे निबंधकार वतननी वात वतननी भाषामां ज करे छे. तेथी भूंसातां ग्रामीचत्रोनी साथ साथे भूंसाती भाषा अने बोलीनुं बळ पण प्रबळ बन्युं छे. कहो के कृषि-ग्रामीण भावोनुं बळ ज निबंधना भावसंबंधोने भव्य बनावे छे आ उपरांत निबंधमां आवता श्री हरिकृष्ण पाठक तथा जगदीप स्मार्तना चित्रांकनो-रेखांकनो निबंधसंग्रहनी षोभा बनी रहे छे.

'भूंसातां ग्रामचित्रो'मां तळपदा षब्दो, विविध भावोनी संवेदना, कहेवतो रुढिप्रयोगो-लोकोक्तिओ, कल्पनो, अलंकारो, हास्य-कटाक्षो विविध संदर्भो द्वारा मणिलाल ह. पटेलनी भाषाभात पण भळाय छे. अहीं भाषाभात-भाषाभावने व्यक्त करती कहेवतो- रुढिप्रयोगो-लोकोक्तिओ अने कल्पन, अलंकारनां केटलांक उदाहरण रजू करुं छुं. जुओ –

- मणनो छषेर करी नांखवो. (पृ. २५)
- बेगानी षादीमां अब्दुलला दीवाना. (पृ. ६६)
- माणसनी जात चपटी कुलेर मळी के राजीना रेड. (पृ. १४५)
- पाडाखार होवो (पृ. १३७)
- तांबा जेवो चहेरो (पृ. २६)
- वागदत्ता कंकु जेवुं लाल लाल परमाती होय. (पृ. १७)
- तळको ढोळायेली कडी जेवो (पृ. २०)
- धरुवडियानी माटी सुंवाळा कांसर जेवी (पृ. ७५)
- पूनमना चांद जेवो रोट्लो (पृ. ८६)
- मासीना स्वभाव षी अे कोपरा जेवी छाष (पृ. ८६)
- पुत्रवधूना स्मित जेवुं माखण (पृ. ८६)

आ ग्रामसंस्कृतिने षब्दोमां साचवीने राखवानी मथामण मात्र दस्तावेज न बनी रहेतां ग्रामसंस्कृतिनी लागणीओ, बोलीनो, वटव्यवहारनो, प्रकृतिनो, खेती अने प्रीतिना धबकार छे. 'गोविंदनुं खेतर' (धूमकेतु) नोसंवाद अहीं संभळाय छे. "बेटा ! आ प्रकृतिनुं सौंदर्य, खेतरनी स्वाधीनता, लीलीवाडी ने जिंदगीनी ताजगी खोइ, यंत्रोना मोहमां षहेरोमां आपघात करवानो पाठ कोण आपी रहयुं छे ?" ('तणखा मंडळ' भाग-१) आ वेदनानो अेक तार अहीं पण जोडातो जणाय छे. 'भूंसातां गांमचित्रो' मने-तमने, मारा-तमारा मूळ तरफ धकेलषे अने पे...लो

ગ્રામ્યપરિવેષ આપણને હળવા પણ અહીંથી જ કરશે. ડૉ .ચંદ્રકાન્ત ષેઠે આ નિબંધસંગ્રહને 'નોંધપાત્ર ઉમરેણ', જયારે ધીરેન્દ્ર મહેતાએ 'આપણી ભાવોની જૂની મૂડી અમાં સચવાઇ છે' અનું કહી આ નિબંધસંગ્રહને વધાવ્યો છે.

ટૂંકમાં, 'ભૂસાતાં ગાંમચિત્રો' સાહિત્યની ગ્રામચેતનામાં 'ચેતનરૂપ' બની રહેશે. વીતેલો વખત—વીતેલી સદીના ગ્રામજીવન તથા કૃષિ સંસ્કારોને મોઢામોઢ મૂકી આપતા આ ગ્રામચિત્રો નિબંધકારની ભાવચેતના સર્જકચેતનામાં ઝાબોલાઇને આવતા જાનપદી પરિવેષના હૃદયંગમ સ્મૃતચિત્રો Hearscape તરીકે આવનારી સદીમાં સજીવ બની રહેશે.

પ્રા. મહેન્દ્ર કે. નાઇ
ભવન્સ શ્રી આઇ. ઓલ. પંડ્યા આટર્સ &
શ્રીમતી જશોદાબેન શાહ કોમર્સ કોલેજ, ડાકોર.